

Комунальний заклад «Луганська СЗШ I - III ступенів № 48»

КОНСПЕКТИ УРОКІВ

Курс етики, 5 клас, Урок 8

**Чому не можна принижувати
людську гідність**

Галина Вікторівна Белоногіна,
вчитель історії, етики, правознавства

Очікувані результати:

Після цього уроку учні зможуть:

- *пояснювати зміст понять „гідність”, „честь” та наводити відповідні приклади;*
- *обґрунтовувати важливість збереження власної гідності;*
- *моделювати ситуації та розв'язувати їх.*

Обладнання:

- роздатковий матеріал для учнів (на кожен малу групу тексти ситуацій для моделювання; набори карток із назвами якостей особистості);
- плакат із великою фотографією класу посередині;
- схема „Достоїнство та честь”.

Орієнтовний план і методи проведення уроку:

- ✓ *Мотивація – розповідь вчителя, обговорення - 5 хв.*
- ✓ *Надання вчителем необхідної інформації про зміст понять „гідність”, „честь” (пояснення на основі схеми) – 5-7 хв.*
- ✓ *Індивідуальне виконання завдання 3 (складання речень на закріплення змісту поняття „честь”) – 5–7 хв.*
- ✓ *Робота в малих групах, аналіз ситуацій, рольова гра „Як не втратити гідність” – 15 хв.*
- ✓ *Опрацювання тексту підручника (завдання 5, байка), обговорення, як захищати честь та гідність – 5-7 хв.*
- ✓ *Оцінювання результатів уроку (загальнокласне обговорення) – 5-7 хв.*
- ✓ *Інструкції щодо виконання домашнього завдання – 3-5 хв.*

Варіанти організації діяльності учнів:

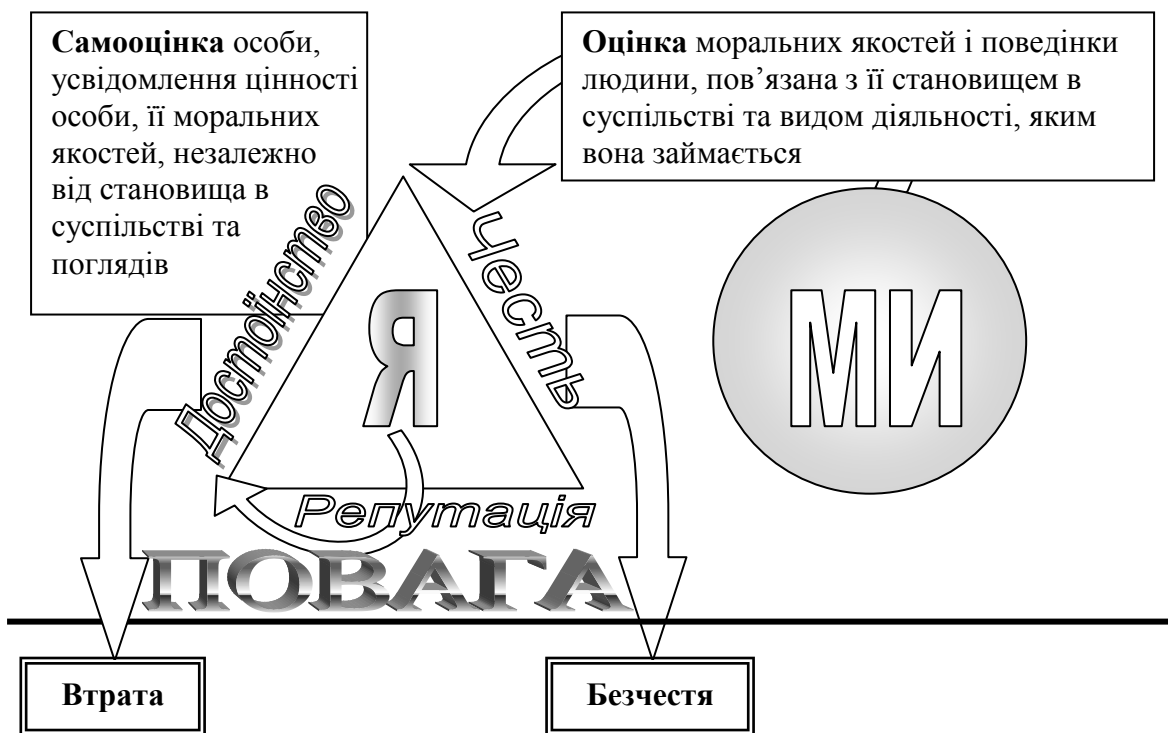
Учитель розповідає дітям історію із книги Роберта Т. Кіосакі про хлопчика з бідної родини, якого зневажали мешканці маленького містечка, і якому священик сказав: не соромся бідності, ти теж син Божий. Хлопчик став краще навчатися і доросли став мером того містечка.

Як ви гадаєте, чому змінилося життя хлопчика?

Діти можуть сказати, що хлопчик зрозумів, що він такий, як усі, усвідомив свою значимість, зрозумів, що теж гідний поваги.

Учитель підсумовує відповіді та пояснює дітям, що в цій історії хлопчик змінив своє ставлення до себе, підняв свою самооцінку, та пояснює, що внутрішня самооцінка особистості, усвідомлення своєї суспільної значимості називається гідністю (достоїнство). Оголошується тема уроку.

Учитель пояснює дітям зміст понять „гідність” та „честь” за допомогою схеми.

Учитель: Слова „достоїнство” та „достойний”, як і „гідність” та „гідний”, мають спільний корінь. Чого ж насправді достойна, гідна кожна людина? Діти можуть сказати: **гідна поваги, розуміння, ставлення, як до людини.**

Учитель: Минулого разу ви виконували вправу „самооцінка”. Як ви розумієте вислів „Кожну людину оцінюють відповідно до того, як вона сама себе оцінює”? Чи згодні ви, що це дійсно так?

Діти міркують про високу та низьку самооцінку, про те, що потрібно

завжди позитивно ставитися до людини, допомогти, якщо людина недостатньо високо себе оцінює.

Учитель: Як ви гадаєте, яка людина дійсно буде оцінюватися оточуючими?

Діти: коли людина поважає себе, і ця самоповага заснована на повазі до інших.

Учитель: Суспільство визнає достоїнства особи та засуджує те, що аморальне. Ви – колектив, маленьке суспільство. Давайте складемо перелік якостей, які допоможуть кожному та кожній набутти більшу цінність для громади, отримати високу оцінку колективу.

Учитель об'єднує дітей в групи по 5 – 6, кожна група отримує набір карток із якостями особистості. Завдання: відібрати ті картки, де якості допомагають дитині отримати високу оцінку колективу. Методом „коло ідей” (одне слово кожна група по черзі) з'ясуємо, які моральні якості відібрано. На плакаті із фотографією класу в центрі розміщуємо відібрані картки. Плакат вивішується.

Безвідповідальність	Ввічливість	Товариськість	Нечемність	Жадібність
Повага до людей	Доброзичливість	Благородство	Щедрість	Чесність
Неповага до людей	Нетерпимість	Грубість	Брехливість	Набридливість
Відвертість	Скромність	Заздрісність	Марнославство	Лінь

Учитель: У завданні 3 на с.53 є цікаві фразеологізми із словом „честь”. Давайте виконаємо завдання та складемо з ними речення.

Діти складають речення: „Автор захистив честь у суді. Із цієї ситуації ми

вийшли з честю. Військовий віддав честь офіцеру. Даю слово честі, що виконаю обіцянку. Ця справа буде справою честі для нас. Робити це – забагато честі. Маю честь повідомити, що вас запрошено на свято. Службовець захищав честь мундира”. Ті, хто підібрав прислів'я (*домашнє завдання з минулого уроку*), можуть їх прочитати.

Як правильно казати: „професійна честь” або „професійна гідність”? (*друге*)

У ч и т е л ь : Який вислів є правильним: „людина може втратити достоїнство, гідність” або „людина може втратити честь”? (*перший*). Як ви розумієте цей вислів? Чи були ви свідками ситуацій, коли людина втрачала гідність? (*можна вислухати за бажанням декілька прикладів*).

У ч и т е л ь : Зараз ви знов будете працювати в малих групах. Кожна група прочитає свою ситуацію та покаже нам сценку, у якій герої повинні не втратити своєї гідності (*завдання для груп у Додатку*).

Д і т и виконують завдання, демонструють сценки. Якщо якась група обирає не останній із запропонованих у завданні варіантів, потрібно запитати у дітей, як вчинили б вони? Підсумовуючи, учитель робить акцент на тому, що гідність людини проявляється у її вчинках.

У ч и т е л ь : Як ви думаєте, чи потрібно захищати честь та гідність? Хто і яким чином може зазіхати на них? (*інші люди, коли вони нас ображають, пліткують, вдаються до насильства, б'ють тощо*). Що саме ми захищаємо, коли захищаємо людську гідність? (*особисте право на повагу*). Зараз я прочитаю вам байку Євгена Гребінки „Лебідь і гуси” (завдання 5, с. 55). А тепер пригадайте казку Андерсена „Бридке каченя”: як клювали та щипали гуски та курки бідолашне каченя, що потім стало красенем-лебедем! Як ви гадаєте, чому інколи люди намагаються принизити інших, закидати їх брудом, клювати на насміхатися?

Д і т и міркують, що причинами можуть бути неповага, несхожість людини на інших, почуття, що ця людина „чужа”.

У ч и т е л ь : Чим потрібно керуватися, захищаючи свої честь та гідність?

Діти: Потрібно при цьому намагатися не принижувати гідність іншої людини, не втратити свою гідність, не вдаватися до насильства, діяти в межах правил та законів.

Учитель. Давайте підведемо підсумки уроку.

Як ви почуваетесь? Що нового ви дізналися про поняття „Честь” та „гідність”? Як працювали у групах? Що вам найбільше сподобалося? Що заважало або було важко робити? Що ми можемо зробити краще на наступному уроці?

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ:

Опрацювати статтю 2 уроку 8 „Чому кожна людина гідна поваги”.

Скласти у зошитах список власних вчинків, які ми робимо, щоб продемонструвати повагу до людини.

За бажанням

- ✓ Скласти список правил сучасного лицаря – „Лицарський Кодекс честі”; намалювати плакат, на якому були б показані результати лицарського ставлення до людей;
- ✓ Підібрати до наступного уроку прислів'я про совість та сором;
- ✓ Пригадати казки та інші літературні твори та зробити добірку цитат із описом ситуацій, де герої потрапляють у скрутне становище, пов'язане з втратою гідності або зазіханням на гідність. Написати свої враження, що допомогло героям не втратити гідність, вийти із ситуації з честю.

Завдання для 1 групи

Пригадайте казку про боротьбу мотивів. У Внутрішньому світі кожної людини є Чародійки-Потреби, без яких не починається будь-яка активність людини. Їхні сини – Мотиви – обирають, що зробити, щоб Потреби були задоволені. Саме Мотиви включають Механізм Діяльності. Дуже часто вони сперечаються, бо можуть пропонувати протилежні дії.

Прочитайте ситуацію.

Ситуація 1

Наприкінці великої перерви Богданчик йшов мимо їдальні і побачив на підлозі зім'яті папірці. Він підняв їх, щоб кинути в урну, але побачив, що це гроші – дві гривні. Богданчик зрадів знахідці, адже мама дала йому сьогодні тільки 50 копійок, і зайшов до їдальні. Назустріч йому - хлопець із паралельного класу, що із заплаканими очима запитує, чи не знаходив він дві гривні, які мама дала йому на обід, а він тільки-но загубив у черзі.

Що можна зробити в цій ситуації:

- Сказати: „Маша-розтеряша, будеш наступного разу уважнішим”, і забрати гроші собі, адже тебе ніхто не бачив.
- Віддати 1 гривню, сказавши, що знайшов біля входу, а другу забрати собі.
- Віддати дві гривні, але попросити, щоб хлопець розповів всім, що це саме ТИ знайшов та віддав гроші.
- Віддати 2 гривні і сказати „Не плач, ось твої гроші, я знайшов їх біля їдальні”.

Вирішіть разом, яка із Чародійок-Потреб героя оповідання зараз потребує задоволення: *Потреба в їжі, потреба у допомозі іншій людині, потреба в чесних вчинках, потреба підняти свій авторитет гарним вчинком*

Оберіть із списку декілька Мотивів, які можуть сперечатися та впливати на Механізм Діяльності героя, тобто на його вчинки: *Честолюбство, Совість, Чесність, Солодкоїжка, Бідність, Байдужість, Злорадство, Жадібність.*

Як би ви вчинили в цій ситуації? Обміркуйте групою та прийміть спільне рішення. Складіть тексти для кожного з обраних вами Мотивів та покажіть всьому класу сценку, у якій буде показана боротьба Мотивів та вчинок героя ситуації.

Завдання для 2 групи

Пригадайте казку про боротьбу мотивів. У Внутрішньому світі кожної людини є Чародійки-Потреби, без яких не починається будь-яка активність людини. Їхні сини – Мотиви – обирають, що зробити, щоб Потреби були задоволені. Саме Мотиви включають Механізм Діяльності. Дуже часто вони сперечаються, бо можуть пропонувати протилежні дії.

Прочитайте ситуацію.

Ситуація 2

Тарас живе з мамою, яка змушена працювати медичною сестрою на півтори ставки, щоб вистачало грошей на їжу. Нові іграшки йому купують рідко. Він часто заходить у магазин іграшок, що неподалік його будинку. Одного разу, коли охоронець відвернувся, Тарас схопив машинку із пультом керування, заховав її під куртку та вибіг із магазину. Він почув позаду крик покупця: „Дивіться, хлопець біжить, може, він щось прихопив!” та кроки охоронника, що побіг за ним.

Що можна зробити в цій ситуації:

- Бігти якомога скоріше, завернувши за ріг, щоб тебе не наздогнали.
- Викинути іграшку в урну і йти по вулиці, немов би нічого не сталося.
- Заховати у кишеню пульт керування (може, ще стане у пригоді), повернутися до магазину, заплакати та попросити пробачення.
- Повернутися до магазину, віддати машинку із пультом керування та попросити пробачення.

Вирішіть разом, яка із Чародійок-Потреб героя оповідання зараз потребує задоволення: *Потреба в розвагах, потреба у ризику, потреба в чесних вчинках, потреба підняти свій авторитет гарним вчинком*

Оберіть із списку декілька Мотивів, які можуть сперечатися та впливати на Механізм Діяльності героя, тобто на його вчинки: *Бідність, Неслухняність, Совість, Чесність, Хитрість, Заздрість, Жадібність*.

Як би ви вчинили в цій ситуації? Обміркуйте групою та прийміть спільне рішення. Складіть тексти для кожного з обраних вами Мотивів та покажіть всьому класу сценку, у якій буде показана боротьба Мотивів та вчинок героя ситуації.

Завдання для 3 групи

Пригадайте казку про боротьбу мотивів. У Внутрішньому світі кожної людини є Чародійки-Потреби, без яких не починається будь-яка активність людини. Їхні сини – Мотиви – обирають, що зробити, щоб Потреби були задоволені. Саме Мотиви включають Механізм Діяльності. Дуже часто вони сперечаються, бо можуть пропонувати протилежні дії.

Прочитайте ситуацію.

Ситуація 3

Олеся йшла додому після занять гуртка, які вона відвідує разом із кращою подругою Оленкою. Вона зупинилася біля кіоску, де на прилавку побачила різноманітні заколки, обручі, сережки та каблучки, на які мама їй не давала грошей. Каблучки лежали у гарній шкатулці і були у формі сердечка, із червоними та синіми камінчиками. Вона попросила приміряти одну, другу, а потім продавщиця заговорила із жінкою та відвернулася. Несподівано для себе Олеся схопила дві каблучки („можна якраз Оленці нарешті зробити подарунок, і собі залишиться!”) в ліву руку, віддала шкатулку і пішла. Вона йшла вулицею, а серце в неї калатало так голосно, що здавалося, його чують всі люди поряд.

Що можна зробити в цій ситуації:

- Йти якомога скоріше додому, щоб тебе не наздогнали.
- Викинути каблучки в урну і піти додому, немов би нічого не сталося.
- Заховати одну каблучку, повернутися до кіоску та вибачитися, пояснивши, що взяла випадково.
- Повернутися до кіоску, віддати каблучки та просити у продавщиці прощення.

Вирішіть разом, яка із Чародійок-Потреб героя оповідання зараз потребує задоволення: *Потреба в прикрасах, потреба у ризику, потреба в чесних вчинках, потреба у подарунках.*

Оберіть із списку декілька Мотивів, які можуть сперечатися та впливати на Механізм Діяльності героя, тобто на його вчинки: *Бідність, Неслухняність, Совість, Чесність, Хитрість, Заздрість, Жадібність, Доброчесність, Каяття, Провина.*

Як би ви вчинили в цій ситуації? Обміркуйте групою та прийміть спільне рішення. Складіть тексти для кожного з обраних вами Мотивів та покажіть всьому класу сценку, у якій буде показана боротьба Мотивів та вчинок героя ситуації.

Завдання для 4 групи

Пригадайте казку про боротьбу мотивів. У Внутрішньому світі кожної людини є Чародійки-Потреби, без яких не починається будь-яка активність людини. Їхні сини – Мотиви – обирають, що зробити, щоб Потреби були задоволені. Саме Мотиви включають Механізм Діяльності. Дуже часто вони сперечаються, бо можуть пропонувати протилежні дії.

Прочитайте ситуацію.

Ситуація 4

Вчителька доручила Марічці як черговій на перерві зібрати зошити із творами по літературі. Вона із цікавості заглядала у деякі зошити, що ж там написано. У зошиті Катрусі вона побачила складений вчетверо аркуш, розгорнула та прочитала. Це був лист до Катрусиної подруги у іншому місті, у якому вона розповідала про подробиці відносин між хлопцями і дівчатами у класі, а також про особисту таємницю стосовно її друга.

Що можна зробити в цій ситуації:

- Покласти листа на місце і нічого нікому не казати.
- Покласти листа на місце і нічого нікому не казати, а у слухну мить натякнути Катрусі, що знаєш її таємниці.
- Розповісти однокласникам, що про них пише Катруся своїй подрузі, а, може, почитати їм листа.
- Вибачитися перед Катрусєю за те, що ненавмисне прочитала її особистого листа.

Вирішіть разом, яка із Чародійок-Потреб героя оповідання зараз потребує задоволення: *Потреба в повазі, потреба у ризику, потреба в чесних вчинках, потреба у таємницях, потреба у плітках, потреба підняти свій авторитет будь-яким чином.*

Оберіть із списку декілька Мотивів, які можуть сперечатися та впливати на Механізм Діяльності героя, тобто на його вчинки: *Бідність, Неслухняність, Совість, Шпигун, Хитрість, Заздрість, Жадібність, Відвертість, Каяття, Провина, Цікавість.*

Як би ви вчинили в цій ситуації? Обміркуйте групою та прийміть спільне рішення. Складіть тексти для кожного з обраних вами Мотивів та покажіть всьому класу сценку, у якій буде показана боротьба Мотивів та вчинок героя ситуації.